

УПИС ЛИЧНОГ ИМЕНА НА ЈЕЗИКУ И ПРАВОПИСУ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

ИНФОРМАЦИЈА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

ПОКРАЈИНСКИ ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА - ОМБУДСМАН

Покрајински заштитник грађана – омбудсман
АП Војводине
Област заштите права националних мањина

Једно од низа права припадника националних мањина је право да слободно изаберу своје лично име (које одговара културним особеностима и националном идентитету националне мањине којој припадају) и да се њиме користе у приватном и јавном животу. Остваривање овог права се огледа у могућности припадника националних мањина да, уколико то желе, упишу своје лично име и имена своје деце у матичне књиге, тј. службене евиденције на језику и према правопису свог матерњег језика.

Упис личног имена припадника националне мањине у матичну књигу рођених на језику и према правопису језика националне мањине предуслов је за реализацију других аспеката права припадника националних мањина да се користе својим личним именом у приватном и јавном животу као што је нпр. право припадника националне мањине да им у личним документима (лична карта, пасош, здравствена књижица и сл.) име и презиме буде исписано на њиховом матерњем језику.

Као и друга права и слободе националних мањина ово право служи очувању националног идентитета и културне посебности националне мањине.

Право припадника националних мањина да се јавно и приватно користе својим именом и презименом исписаним на језику и писму националне мањине у правном систему наше земље регулисано је са више правних аката.

Пре свега треба указати на то да је право на лично име једно од основних људских права чија се практична вредност, тј. сврха огледа у индивидуализацији и идентификацији појединца, те је тако Уставом Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 98/2006), у члану 37. став 2., који се односи на право на правну личност, прописано да су избор и коришћење личног имена и имена своје деце слободни, а у члану 64. који се односи на права детета, прописано је да свако дете има право на лично име, упис у матичну књигу рођених, право да сазна своје порекло и право да очува свој идентитет. Поред читавог низа људских

права чије остваривање наш Устав јемчи грађанима ове земље, Устав у члану 79. прописује да припадници националних мањина, у оквиру круга права која служе за остваривање права на очување посебности припадника националних мањина имају право и да „на своме језику користе своје име и презиме“. Члан 79. став 1. Устава прописује да припадници националних мањина имају право: на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно изражавање националне, етничке, културне и верске посебности; на употребу својих симбола на јавним местима; на коришћење свог језика и писма; да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику; на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина; на оснивање приватних образовних установа; да на своме језику користе своје име и презиме; да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику; на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја; на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања, у складу са законом.

Ратификацијом Оквирне конвенције за заштиту националних мањина Република Србија се обавезала да призна да сваки припадник националне мањине има право да користи своје презиме и име на језику националне мањине и право на њихово званично признавање по модалитетима утврђеним у њиховом правном систему.

Законом о заштити права и слобода припадника националних мањина („Сл. лист СРЈ”, бр. 11/2002, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 72/2009 - др. закон), чланом 9. прописано је да припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све

јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине, те да ово право не искључује паралелан упис имена и по српском правопису и писму. Идентичну одредбу садржи и Закон о службеној употреби језика и писама („Сл. гласник РС“, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - др. закон и 30/2010).

Као што је већ напред поменуто први корак у реализацији овог права, односно предуслов за његову пуну примену јесте упис личног имена припадника националних мањина у матичну књигу рођених (као и остале матичне књиге) на језику и писму, према правопису језика националне мањине. Као закон којим се системски уређује област вођења и садржине матичних књига (рођених, венчаних и умрлих) Законом матичним књигама („Сл. гласник РС“, бр. 20/2009) прописано је да припадници националне мањине имају право на упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, што не искључује паралелан упис личног имена и на српском језику, ћириличким писмом (члан 17. став 1.). Према Закону, основно правило је да се лично име детета, родитеља, супружника, умрлог уписује у матичне књиге на српском језику ћириличким писмом, али је припадницима националних мањина омогућено да се, уколико то желе, њихово лично име у матичне књиге, осим српским језиком и ћириличким писмом, упише и на језику и према правопису језика националне мањине којој припадају. Подзаконским актима, Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига („Сл. гласник РС“, бр. 109/2009, 4/2010-исп.,10/2010, 25/2011, 5/2013 и 94/2013), регулисано је да се лично име детета, родитеља, супружника, умрлог уписује у матичну књигу на језику и писму националне мањине после уписа на српском језику ћириличким писмом, испод њега, истим обликом и величином слова.

За разлику од закона којим се регулишу права и слободе припадника националних мањина да се користе личним именом на свом језику Породичним законом („Сл. гласник РС“, бр. 1872005, 7272011-др. закон) је ближе, у односу на Устав,

разрађено право на лично име. Породични закон регулише да свако има право на лично име, а које право се стиче рођењем, те да се лично име може променити под условима одређеним Законом (члан 13.). Чланом 342. став 2. прописано је да родитељи имају право да се име детета упише на у матичну књигу рођених и на матерњем језику једног или оба родитеља. Овај члан не везује право уписа имена детета у матични књигу рођених за припадност националној мањини већ за матерњи језик родитеља што значи да даје могућност да се име упише на било ком светском језику и писму уколико је то матерњи језик једног од родитеља. Међутим, мана ове одредбе је што се она односи само на име, али не и презиме детета (лично име се састоји од имена и презимена) У погледу језика и писма на ком се може уписати презиме детета Породични закон не прописује ништа.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман 16.3.2011. године упутили су Министарству за државну управу и локалну самоуправу заједничку препоруку због уочених пропуста у раду матичарских служби приликом остваривања права грађана на упис личног имена у матичне књиге на језику и писму националне мањине.

У периоду који је претходио упућивању заједничке препоруке Покрајинског омбудсмана и Заштитника грађана од 16. марта 2011. године уочено је да постоји неуједначено поступање матичарских служби у вези са захтевима странака, припадника националних мањина, чија су лична имена у изворнике матичних књига уписана на српском језику и писму у ситуацијама када желе да се након закљученог основног уписа изврши упис личног имена и на језику и према правопису националне мањине. Поједине матичарске службе у јединицама локалних самоуправа третираше су те захтеве као захтеве за

промену личног имена, друге, пак, као захтеве за накнадни или додатни упис. Поступак промене личног имена регулисан је Породичним законом и односи се на ситуацију када лице жели да промени своје име, презиме или име и презиме, а не на ситуацију када лице само жели да се његово име упише и на његовом матерњем језику. Након упућивања заједничке препоруке надлежном министарству која се делом односила и на овај проблем, мишљењем Министарства бр. 119-011-00-9/2011-04 од 10. маја 2011. године недоумице у том погледу су отклоњене с обзиром на то да је министарство исказало становиште да се у конкретном случају ради о захтеву за накнадни упис и о томе обавестило све матичарске службе дописом.

Такође, уочено је и то да су матичарске службе остваривање овог права повезивале (а и даље то чине) са остваривањем права на службену употребу језика и писма националне мањине. Тако је било случајева да су надлежни органи одбијали захтеве странака за накнадни упис личног имена на језику и према правопису језика националне мањине водећи се чињеницом да на територији конкретне јединице локалне самоуправе тај језик и писмо нису у службеној употреби. Такво поступање нема утемељења у прописима. Закон о матичним књигама децидирано каже да припадници националне мањине имају право на упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, што не искључује паралелан упис личног имена и на српском језику, ћириличким писмом. Остваривање овог права није условљено околношћу да ли је тај језик националне мањине у службеној употреби у јединици локалне самоуправе или није. Потребно је једино да се ради о језику националне мањине и да је странка поднела захтев за накнадни упис личног имена на језику и према правопису језика националне мањине. Закон о матичним књигама и подзаконски прописи право на упис личног имена на језику и по правопису језика националне мањине не доводе у везу са службеном употребом језика и писма, нити одредбе наведеног Закона упућују на Закон о службеној употреби језика и писама у

погледу права на упис личног имена на језику и према правопису националне мањине.

У вези са упућеном препоруком Министарство за државну управу и локалну самоуправу обавестило је Покрајинског омбудсмана и Заштитника грађана да је министарство поступило по траженом и актом број 119-011-00-10/2011-04 од 10.05.2011. године доставило свим органима који извршавају поверене послове матичних књига Обавештење о поступку и начину уписа личног имена припадника националне мањине у матичне књиге, ради истицања на огласној табли градске односно општинске управе. Такође, министарство је актом број 119-011-10/2011-04 од 10.05.2011. године указало органима из члана 6. ст. 2 и 4 Закона о матичним књигама да су сходно члану 15 Закона о општем управном поступку дужни да странке обавесте о поступку и начину остваривања права на упис личног имена припадника националне мањине у матичне књиге и на језику и писму националне мањине.

Имајући у виду напред изнето, Покрајински омбудсман је одлучио да прикупи информације од надлежних органа општинских односно градских управа са територије Аутономне Покрајине Војводине о начину уписа личног имена у матичне књиге на језику и писму националне мањине.

Према достављеним подацима матичарских служби јединица локалне самоуправе на територији Аутономне Покрајине Војводине у 20 јединица локалне самоуправе од 1.06.2011. године до данас није поднет ниједан захтев за **упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине** и ниједан захтев за **накнадни упис личног имена** према језику и правопису припадника националне мањине.

Када је реч о броју поднетих захтева за упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине подаци показују да је у периоду од 01.06.2011. године поднето укупно **3220** оваква захтева. Највише захтева овог типа поднето је у матичарској служби у **Сенти – 1688**, **Суботици – 637**, **Новом Саду – 266** и **Бачкој Тополи – 206**.

Захтева за накнадни упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине (у случају када лично име припадника националне мањине није уписано на језику и писму припадника националне мањине пре закључења основног уписа) било је укупно **918**. Највише захтева овог типа такође поднето је у матичарској служби у **Сенти – 243**, затим у **Бачком Петровцу – 170**, **Суботици – 137**, **Новом Саду – 85** и **Кањижи – 59**.

Јединица локалне самоуправе	Број поднетих захтева за упис	Број поднетих захтева за накнадни упис	Укупно
Сомбор	19	7	26
Ада	71	0	71
Темерин	0	32	32
Зрењанин	25	22	47
Србобран	0	11	11
Нова Црња	1	0	1
Мали Иђош	7	19	26
Ковин	0	3	3
Бачка Топола	206	49	255
Сечањ	3	0	3
Суботица	637	137	774
Бачки Петровац	140	170	310
Чока	0	25	25
Сента	1688	243	1931
Нови Кнежевац	0	2	2
Кањижа	61	59	120
Бечеј	14	17	31
Кикинда	5	2	7
Кула	0	11	11
Нови Бечеј	7	7	14
Нови Сад	266	85	351
Панчево	0	5	5
Вршац	13	5	18
Врбас	57	6	63
Житиште	0	0	1
Укупно	3220	917	4075

Такса за подношење захтева за накнадни упис личног имена и презимена према језику и правопису припадника националне мањине наплаћује се у **16 јединица локалне самоуправе**. Најмањи износ таксе износи **400,00 дин. у Кули** и **420,00 дин. у Панчеву**. Нешто већа такса наплаћује се у Новом Кнежевцу – 630,00 дин. и Бачкој Паланци – 680,00 дин. Најчешћи износ таксе која се наплаћује износи 700,00 дин и то у седам јединица локалне самоуправе: Ада, Алибунар, Нова Црња, Оџаци, Србобран, Суботица и Тител. Такса већа од 700,00 дин. наплаћује се у Кикинди – 760,00 дин. и Малом Иђошу – 780,00

дин. Највећа такса наплаћује се у **Ковину** – **994,00 дин** и у **Бачкој Тополи** – **1050,00 дин**.¹

На питање о документима које је потребно приложити уз захтев и ток поступка за накнадни упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине нису одговориле све матичарске службе јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине. На основу достављених података подносиоци захтева прилажу следећа документа:

1. Извод из матичне књиге рођених (МКР): 37
2. Фотокопија личне карте/лична карта на увид: 31
3. Уверење о држављанству: 22
4. Извод из матичне књиге венчаних (МКВ) (уколико је лице венчано): 14
5. Уверење о пребивалишту (уколико је са територије друге ЈЛС): 7
6. Уверење да се против лица не води истрага: 6
7. Изворни документ на језику и правопису припадника националне мањине – 3

¹ Све таксе су наведене збирно – локалне таксе са републичким.

8. Доказ да је лице припадник националне мањине – 1
9. Изјашњење да се странка изјашњава као припадник националне мањине на чијем језику жели допуну – 1
10. Доказ да је лице припадник националне мањине - 1

Као што се из података може уочити, у различитим матичарским службама јединица локалне самоуправе потребно је приложити и различите документе. Најчешће се ради о изводима из МКР, фотокопији личне карте (или се лична карта даје на увид), затим о уверењима о држављанству. Појединим матичарским службама потребно је приложити и уверење о пребивалишту или уверење да се против подносиоца захтева не води истрага. Као упитну, треба навести и праксу појединих матичарских служби у којима је потребно приложити и доказе да је лице припадник одређене националне мањине. Матичарске службе би требало сам захтев да третирају као изјаву о националној припадности јер о овој чињеници ниједан орган није овлашћен да издаје потврду.

Према достављеним подацима број извршених накнадних уписа личног имена према језику и правопису припадника националне мањине износи 918, док одбијених захтева за накнадни упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине **није било ни у једном случају**. На основу ових података може се закључити да је степен извршености захтева за накнадни упис 100%.

Анализом добијених података, може се закључити да се припадници националних мањина користе правом на упис личног имена у матичне књиге на језику и према правопису писма националне мањине. Међутим, иако се припадници националних мањина користе поменутиим правом, евидентно је да се њиме не користе у пуном обиму. Уочљиво је то да се такви захтеви највише постављају у оним јединицама локалне самоуправе где припадници одређене националне мањине чине већину. Сам поступак уписа (било основни, било накнадни) спроводи се једноставно и без већих компликација, али потребно је обезбедити јединствено поступање матичарских

служби у оваквим поступцима на целој територији АП
Војводине.

